

Outi Laatikainen

Proviisori

Tohtorikoulutettava, Oulun yliopisto

Sami Sneek

SH, TtT

Lääkehoidon koordinaattori, Oulun yliopistolaisen sairaalan erityisvastuualue

Miia Turpeinen

LT, dosentti

Arviointiyli lääkäri, OYS ja Oulun yliopisto

Look alike, sound alike -lääkkeet lääkityspoikkeamien aiheuttajina

Look alike, sound alike -lääkkeet (LASA-lääkkeet, näköisnimiset lääkkeet) ovat lääkevalmisteita, joilla on kohonnut riski sekoittua keskenään samankaltaisen pakkauksen, valmistenimen tai vaikuttavan aineen nimen vuoksi. Merkittävä osuus lääkityspoikkeamista johtuu LASA-lääkkeistä.

LASA-lääkkeiden on useissa kansainvälisissä tutkimuksissa osoitettu olevan yleinen syy lääkityspoikkeamiin niin terveydenhuollon yksiköissä kuin avohoidossakin. Sekaantumista voi tapahtua missä tahansa lääkehoidon vaiheessa.

LASA-lääkkeisiin liittyviin poikkeamiin lukeutuvat muun muassa väärän lääkevalmisteen, lääkevahvuuden tai -muodon annostelu tai jakaminen sekä väärän antoreitin käyttö lääkkeen annostelussa. Annostelun ja jakamisen lisäksi poikkeama voi tapahtua myös lääkkeen määräämisessä, käyttökuntoon saattamisessa, tilauksessa tai toimittamisessa. Poikkeama missä tahansa lääkehoidon vaiheessa voi estää oikean lääkehoidon toteutumisen, vaarantaa potilasturvallisuuden ja pahimmillaan johtaa potilaalle aiheutuneeseen haittaan, pysyvään vammautumiseen tai kuolemaan.

LASA-poikkeamien yleisyydestä kertovat suomalaisista terveydenhuollon yksiköistä kansallisesti kerätyt lääkehoidon haittatapahtumailmoitukset (HaiPro), joista suurin osa liittyy lääkkeiden potilasannosten jakamiseen tai annosteluun. Koska merkit-

tävä osuus lääkityspoikkeamista johtuu LASA-lääkkeistä, lukeutuvat ne riskilääkkeisiin.

Terveydenhuollon yksiköissä LASA-lääkkeisiin liittyviä sekaannuksia aiheuttavat lääkehankintakausittain muuttuvat valmistenimet, rinnakkais- ja yhdistelmävalmisteet sekä yksiköissä säilytettävät eri vahvuudet samasta lääkevalmisteesta. Sekaannuksen riskiä lisää myös potilailla käytössä olevien lääkemäärien tasainen kasvu. Lisäksi vuonna 2015 OYSissa toteu-

tetussa kyselyssä sairaalalohenkilöstö koki kiireisen toimintaympäristön lisäävän poikkeamien riskiä.

Virheitä on pyritty estämään eri tavoin

Useimmiten lääkityspoikkeamia ei osata yhdistää LASA-lääkkeisiin, mikä tekee niiden hallitsemisesta ja ennaltaehkäisystä vaikeaa. Useissa terveydenhuollon yksiköissä LASA-lääkkeisiin liittyviä virheitä on yritetty torjua esimerkiksi merkitse-

Esimerkkejä Suomen markkinoilla olevista sound alike -lääkepareista.

Valmistenimet	Vaikuttavat aineet
Dobuject – Dopmin	dobutamiini – dopamiini
Gabrion – Caprilon	gabapentiini – traneksaamihappo
Kettesse – Ketanest	deksketoprofeeni – S-ketamiini
Opamox – Ormox	oksatsepaami – isosorbidimononitraatti
Pedea – Peyona	ibuprofeeni – kofeiini
Peratsin – Persantin	perfenatsiini – dipyridamoli
Trikozol – Trineurin	metronidatsoli – B1-, B6- ja B12-vitamiini
Xalcom – Xalatan	latanoprosti/timololi –latanoprosti

LASA-lääkkeisiin liittyviin poikkeamiin lukeutuvat muun muassa väärän lääkevalmisteen, lääkevahvuuden tai -muodon annostelu tai jakaminen sekä väärän antoreitin käyttö lääkkeen annostelussa.

Kuva: Outi Laatikainen

Esimerkkejä Suomen markkinoilla olevista look alike -lääkkeistä.

mällä hyllypaikkoja, vähentämällä LASA-lääkepareja, käyttämällä värillisiä etikettejä sekä huomiolappuja. Lisäksi valtaosassa yksiköistä tehdään yksilöiviä merkintöjä lääke- ja nestepakkauksiin. Millään yksittäisellä teolla ei kuitenkaan voida poistaa sekaantumisen riskiä kokonaan. Lisäksi esimerkiksi itse tehdyissä lääkepakkauksmerkinnöissä ja värillisissä etiketeissä on itsessäänkin suuri sekaantumisen vaara.

Myös lääkeviranomaiset torjuvat ongelmia arvioimalla lääkevalmisteen nimen ja lääkepakkauksen ulkoasun myyntiluvan myöntämisen yhteydessä (Kankkunen ja Laakso, tässä numerossa).

Henkilöstön koulutus on avainasemassa

LASA-lääkkeisiin liittyvät poikkeamat ovat monisyinen ongelma, jonka vuoksi niiden ennaltaehkäisyssä vaaditaan yhteistyötä lääketieteellisuuden, viranomaisten ja terveydenhuollon toimijoiden välillä. Kansainvälisissä tutkimuksissa parhaiksi LASA-lääkkeiden sekaantumista ehkäiseviksi toimiksi on havaittu henkilöstön lisäkoulutus ja riittävä perehdytys, lääk-

keiden nimien korostus käyttäen isoa kirjainkokoja sekä varastonhallintarobottien ja annosjakelulaitteiden käyttö. Lisäksi viivakooditeknologian käyttö parantaa lääkkeiden tunnistamista lääkeshoidon eri vaiheissa. Henkilöstön koulutus ja riittävästä perehdytyksestä huolehtiminen on yksinkertaisin keino sekaannusten ehkäisyssä. Käytössä olevat LASA-lääkkeet vaihtelevat usein yksiköittäin, minkä vuoksi yksikönsisäinen koulutus on helppo ja matalan kynnyksen keino lääkitysturvallisuuden parantamisessa. Koulutuksessa yksiköillä on myös mahdollisuus hyödyntää työntekijöiden, esimerkiksi lääkevastaavien ja osastofarmaseuttien, erikoisosaamista laajemmin.

Uusia työkaluja kaivataan

Osana lääkityspoikkeamien laajempaa hallintaa terveydenhuollossa tulisi kehittää työkaluja lääkehaittojen ja -hoidon poikkeamien aktiiviseen ja reaaliaikaiseen seuraamiseen. Koordinoitu seuranta ja haittatapahtumien hallinta mahdollistavat aiempaa nopeamman reagoinnin ja terveydenhuollon toimintojen kehittymisen kohti turvallisempaa potilaan hoitoa. ●

KIRJALLISUUTTA

- Ciociano N, Bagnasco L. Look alike/sound alike drugs: a literature review on causes and solutions. *Int J Clin Pharm* 2014; 36: 233–42.
- Emmerton L M, Rizk MFS. Look-alike and sound-alike medicines: risks on 'solutions'. *Int J Clin Pharm* 2012; 34:4–8.
- Laatikainen O, ym. Näköisnimisten lääkkeiden kartoitus Oulun yliopistollisessa sairaalassa. *Dosis* 2018; 1: 32–43.
- Laatikainen O, ym. Look alike / Sound alike -lääkkeet lääkärin työssä. *Suom Lääkäril* 2016; 71: 1884–87.
- Ostini R, ym. Quality Use of Medicines -medication safety issues in naming; look-alike, sound-alike medicine names. *Int J Pharm Pract* 2012; 20: 349–57.

